

MEZIOBOROVÁ POVAHA VÝZKUMU INTERAKCE VE TŘÍDĚ

INTERDISCIPLINARY NATURE OF RESEARCH IN CLASSROOM INTERACTION

Tůma František

Klíčová slova: interakce ve třídě, mezioborovost, lingvistika, pedagogika, psychologie, oborová didaktika

Key words: classroom interaction, interdisciplinarity, linguistics, education, psychology, subject didactics

Příspěvek se zaměřuje na přehled české a zahraniční odborné literatury věnující se interakci ve třídě a vychází v lingvistické rovině ze tří tradičně rozlišovaných pohledů na diskurs, z nichž staví především na pojetí „řeč v akci“, tedy sociální úkony, které mluví v interakci realizují (např. Schiffrin, Tannen, & Hamilton, 2001). V rovině pedagogicko-psychologické pak příspěvek vychází především z pedagogické kategorie cílů a z různých pohledů na učení ve vztahu k interakci, z nichž je nejrelevantnější sociokulturní pohled na učení se v interakci. Důležitým východiskem pro studium interakce ve třídě jsou rovněž obsahová specifika vyučovaného předmětu a probírané látky. Z uvedeného vyplývá mezioborový charakter interakce ve třídě a s ním související potřeba mezioborového výzkumu. V české pedagogické tradici může k integraci těchto pohledů docházet v jednotlivých oborových didaktikách (k tomu srov. Tůma, 2017, s. 17–23).

Cílem příspěvku je pojednat o mezioborové povaze výzkumu v oblasti interakce ve třídě. V příspěvku pojednám především o lingvistických, pedagogických, oborovědidaktických a psychologických aspektech interakce ve třídě. Příspěvek vychází z toho, že pokud se tato různá východiska přehledně představí, výzkumníci mohou porovnat různé teoretické a metodologické perspektivy a následně posoudit, jak tyto různé pohledy přispívají k hlubšímu porozumění interakci (Skukauskaitė et al., 2015, s. 44). Referát tak vybízí k propojování jazykových, pedagogických, oborovědidaktických a psychologických aspektů výzkumu interakce ve třídě.

Příspěvek má teoreticko-metodologický charakter. Po stručném představení výše uvedených východisek přehraji krátký datový úryvek, na jehož podrobném rozboru vedeném v duchu konverzační analýzy budu ilustrovat teoretická východiska a související metodologické aspekty. Konkrétně na příkladu ukážu relevanci lingvistických východisek, hlavně pojetí diskursu (jako „řeč v akci“, které odliším od dalších pojetí), pedagogických východisek (zejména reprodukce

cílů v interakci, zaměření účastníků na cíle a institucionální činnosti v interakci), oborovědidaktických východisek (souvislost cílů s oborovými obsahy a jejich manifestace v interakci) a v neposlední řadě též psychologických východisek (sociální/sociokulturní pojetí učení se v interakci, které budu kontrastovat s více kognitivisticky pojatým učením).

Z přehledu lingvistických, pedagogických, psychologických a oborovědidaktických východisek a z diskuse o krátké datové ukázce vyplývá, že ve výzkumu interakce ve třídě existuje několik tradic, které staví na různých teoretických předpokladech a které využívají různé postupy. Bude vyslovena teze, že aby se výzkum interakce ve třídě mohl dále rozvíjet, jeví se jako nezbytné vědomě přihlížet (přínejmenším) k lingvistickým, pedagogickým, oborovědidaktickým/předmětovým a psychologickým aspektům zkoumané interakce.

Abstract: The aim of this paper is to discuss the interdisciplinary nature of research in the field of classroom interaction. Linguistic, educational and psychological as well as subject specifics of such research will be discussed and illustrated on a short classroom data extract. It will be argued that the consideration and articulation of linguistic, educational, psychological and subject aspects is crucial for further development of research in classroom interaction.

Literatura/References:

- Skukauskaite, A., Rangel, J., Rodriguez, L. G., & Krohn Ramón, D. (2015). *Understanding classroom discourse and interaction: Qualitative perspectives*. In N. Markee (Ed.), *The handbook of classroom discourse and interaction* (s. 44–59). Chichester: John Wiley & Sons.
- Schiffrin, D., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (2001). *Introduction*. In D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (Ed.), *The handbook of discourse analysis* (s. 1–10). Oxford: Blackwell.
- Tůma, F. (2017). *Interakce ve výuce anglického jazyka na vysoké škole pohledem konverzační analýzy*. Brno: Masarykova univerzita.